

Գուրգեն Գուրգենյան

*Երևան քաղաքի Կենտրոն և Նորք-Մարաշ վարչական շրջանների
դատասխագի տեղակալ*

ՓՈՂԵՐԻ ԼՎԱՑՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ԶՐԵԱԿԱՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՎՈՒԹՅԱՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ¹

Համառոտագիր

Սույն գիտական հոդվածը նվիրված է փողերի լվացման համար քրեական պատասխանատվության հիմնախնդիրների տեսական և գործնական վերլուծությանը: Հետազոտության նպատակն է բացահայտել տվյալ հանցագործության քրեաիրավական բնութագրի առանցքային խնդիրները և վեր հանել իրավակիրառ պրակտիկայում առաջացող դժվարությունները:

Աշխատությունում մանրամասն ուսումնասիրվում են փողերի լվացման հանցակազմի կառուցվածքային տարրերը՝ առանձնակի ուշադրություն դարձնելով օբյեկտիվ և սուբյեկտիվ կողմերի մեկնաբանությանը: Քննարկման առարկա է դառնում նախորդող հանցագործության իրավաբանական նշանակությունը և դրա ապացուցման անհրաժեշտության հարցը՝ դիտարկելով ինչպես տեսական մոտեցումները, այնպես էլ գործնական կիրառման առանձնահատկությունները:

Հատուկ անդրադարձ է կատարվում սուբյեկտիվ կողմի հիմնավորմանը, մասնավորապես՝ ապօրինի ծագման վերաբերյալ անձի տեղեկացվածության ապացուցման հիմնախնդրին, որը տվյալ հանցագործության որակման առավել բարդ և վիճահարույց տարրերից մեկն է: Վերլուծվում են նաև այն դժվարությունները, որոնք ծագում են փողերի լվացման տարանջատման ընթացքում հարակից հանցագործություններից, ինչպես նաև իրավական նորմերի տարբեր մեկնաբանություններից բխող անհամապատասխանությունները:

Ամփոփելով՝ կատարվում են եզրահանգումներ այն մասին, որ փողերի լվացման համար քրեական պատասխանատվության արդյունավետ կիրառումը պայմանավորված է հանցակազմի տարրերի հստակ և միասնական մեկնաբանությամբ, ինչպես նաև իրավակիրառ պրակտիկայի հետևողականությամբ: Առկա հիմնախնդիրների լուծումը կարևոր նշանակություն ունի տվյալ հանցագործության ճիշտ որակման և իրավական գնահատականի արժանացնելու տեսանկյունից:

Հիմնաբառեր - փողերի լվացում, պրեդիկատ հանցագործություն, գույք, եկամուտ, այլ օգուտ, նպատակ:

¹ Հոդվածը ներկայացվել է 20.04.2026 թ., գրախոսվել է 20.05.2026 թ.:

Ներածություն

Վերջին տարիներին Հայաստանի Հանրապետության հասարակական-քաղաքական և սոցիալ-տնտեսական ոլորտներում տեղի ունեցող փոփոխությունները նպաստել են մեր երկրում նախկինում գրեթե անհայտ հասարակական վտանգավոր արարքների ի հայտ գալուն և զարգացմանը, որոնցից մեկը հանցավոր ճանապարհով ձեռք բերված եկամուտների օրինականացումն է (լվացումը):

Փողերի լվացումը նպաստում է Հայաստանի Հանրապետությունում սոցիալական հարաբերությունների ամբողջ համակարգի քրեականացմանը: Բացասական այս երևույթը միջազգային բնույթ է ստացել և ֆինանսական հիմք է ստեղծում հանցավորության, այդ թվում՝ կազմակերպված և անդրազգային հանցավորության գոյության համար: Հանցավոր խմբերի կողմից կապիտալի կուտակումը, դրա քաղաքացիական շրջանառության մեջ մտցնելը, ինչպես նաև երկրի սահմաններից դուրս օգտագործումը թույլ է տալիս զգալի առավելություններ ստանալ մրցակցային պայքարում, ստեղծում է անբարենպաստ ներդրումային միջավայր և բացասաբար է անդրադառնում ազգային տնտեսության զարգացման վրա: Հանցավոր աղբյուրներից միջոցների ներգրավումը, իր հերթին, հանգեցնում է ֆինանսական հարաբերությունների ապակայունացմանը, սպառնում է բանկային համակարգի կայունությանը:

ՀՀ քրեական օրենսգրքի 296-րդ հոդվածով նախատեսված հանցագործությունների բացահայտման և քննության պրակտիկայի ուսումնասիրությունը վկայում է տվյալ տեսակի հանցավոր գործունեության բարձր լատենտայնության մասին: Չնայած այն հանգամանքին, որ հանցավոր ճանապարհով ձեռք բերված եկամուտների օրինականացման քրեաիրավական բնութագրին նվիրված են բազմաթիվ հայտնի հեղինակների աշխատություններ՝ այնուամենայնիվ, քրեական օրենսդրության կիրառման շատ հարցեր կոնկրետ իրավիճակներում որոշակի բարդություններ են առաջացնում քննչական և դատական մարմինների համար:

Երկրում սոցիալ-տնտեսական և քաղաքական իրավիճակի փոփոխությունները, ինչպես նաև գործող քրեական օրենսդրությունը պայմանավորում են 296-րդ հոդվածով նախատեսված հանցագործության որակման հետ կապված հարցերի լուծման անհրաժեշտությունը:

Նշված նորմի կիրառման ժամանակ բարդությունների առաջացումը կապված է, մասնավորապես՝ հանցակազմի առանձին հատկանիշների պաշտոնական մեկնաբանման բացակայության, գիտական գրականության մեջ օրենսդրի կողմից օգտագործված որոշ տերմինների բովանդակության սահմանման տարբեր մոտեցումների առկայության, տեսության մեջ և պրակտիկայում համապատասխան հանցագործությունների որակման ոչ միանշանակ լուծելի հարցերի հետ:

Հոդվածի նպատակը ներպետական օրենսդրության մեջ և միջազգային մակարդակներում ամրագրում ստացած հանցավոր ճանապարհով ձեռք բերված եկամուտների օրինականացման հանցակազմի քրեաիրավական բնութագրի, այդ

հանցակազմի օբյեկտիվ և սուբյեկտիվ հատկանիշների, հանցավոր եկամուտների օրինականացման համար նախատեսված պատասխանատվության առանձնահատկությունների ուսումնասիրությունն է: Հոդվածը կարող է տեսական հիմք հանդիսանալ այս ոլորտում հետագա հետազոտությունների համար: Աշխատանքում կատարված տեսական գրականության, ՀՀ և արտասահմանյան երկրների օրենսդրության համակողմանի վերլուծության արդյունքում ձևակերպված եզրակացություններն ու առաջարկությունները կարող են ուղղվել իրավակիրառ պրակտիկայի կատարելագործմանը:

§1. Փողերի լվացման հանցակազմի օբյեկտիվ և սուբյեկտիվ հատկանիշները

Հայաստանի Հանրապետությունում փողերի լվացման համար քրեական պատասխանատվություն է նախատեսված ՀՀ քրեական օրենսգրքի «Տնտեսական հանցագործությունները» վերտառությամբ 32-րդ գլխում: ՀՀ գործող քրեական օրենսգրքի 296-րդ հոդվածի առաջին մասի համաձայն՝ հանցավոր ճանապարհով ստացված գույքի փոխարկումը (կոնվերտացումը) կամ փոխանցումը (եթե հայտնի է, որ այդ գույքն ստացվել է հանցավոր գործունեության արդյունքում), որը նպատակ է ունեցել թաքցնել կամ խեղաթյուրել այդ գույքի հանցավոր ծագումը կամ օժանդակել որևէ անձի, որպեսզի նա խուսափի իր կատարած հանցանքի համար պատասխանատվությունից, կամ գույքի իրական բնույթը, ծագման աղբյուրը, գտնվելու վայրը, տնօրինման եղանակը, տեղաշարժը, տեղաբաշխումը, իրավունքները կամ պատկանելությունը թաքցնելը կամ խեղաթյուրելը (եթե հայտնի է, որ այդ գույքն ստացվել է հանցավոր գործունեության արդյունքում) կամ գույք ձեռք բերելը կամ տիրապետելը կամ պահելը կամ օգտագործելը կամ տնօրինելը (եթե այդ գույքի ստացման պահին հայտնի էր, որ այն ստացվել է հանցավոր գործունեության արդյունքում):

Հանցագործության բնույթը և հանրային վտանգավորությունը որոշվում են առաջին հերթին այն օբյեկտով, որի դեմ կատարվում է ոտնձգությունը:

Որևէ արարքի քրեականացումը տեղի է ունենում կախված իրավական պաշտպանության օբյեկտի արժեքից և արարքի՝ դրա վրա ունեցած ազդեցության աստիճանից²:

Քրեական իրավունքի գիտության մեջ ամենատարածված տեսակետի համաձայն՝ հանցագործության օբյեկտ են հանդիսանում քրեական օրենքով պաշտպանվող հասարակական հարաբերությունների ամբողջությունը³:

Տեսության մեջ սույն հանցագործության ընդհանուր օբյեկտ է համարվում տնտեսությունը՝ որպես արտադրական (տնտեսական) հարաբերությունների

² Кузнецова Н. Ф., Преступление и преступность. М., 1969, էջեր 10-12

³ Ст'ю Никифоров Б. С., Объект преступления по советскому уголовному праву. М., 1960, էջ 92-93, Куринов Б. А., Научные основы квалификации преступлений. М., 1976, էջ 12. Кудрявцев В. Н., Теоретические основы квалификации преступлений. М., 1963, էջ 165

ամբողջություն՝ կապված նյութական ապրանքների արտադրության, փոխանակման, բաշխման և սպառման հետ⁴:

Սույն հանցագործության օբյեկտն այն հասարակական հարաբերություններն են, որոնք կարգավորում են ՀՀ-ում օրինական ձեռնարկատիրական գործունեությունը և ներդրումային քաղաքականությունը: Քրեաիրավական արգելքի էությունն այն է, որ ՀՀ տնտեսական համակարգը պաշտպանվի չվերահսկվող մեծ քանակի դրամական միջոցների և այլ գույքի ներդրումից, և կանխվի այնպիսի հանցավոր գործունեությունը, որը, որպես կանոն, իրականացվում է կազմակերպված հանցավոր խմբերի կողմից՝ ապօրինի ճանապարհով եկամուտ ստանալու նպատակով⁵:

Հանցավոր միջոցներով ձեռք բերված փողերի կամ այլ գույքի օրինականացումը (վաճառումը) ստեղծում է ստվերային տնտեսություն, վնասում է պետության տնտեսական անվտանգությանը և ֆինանսական կայունությանը, բարդացնում է հանցագործությունների բացահայտումն ու հետաքննությունը, հնարավորություն է ստեղծում հանցավոր խմբերի (կազմակերպությունների) համար ֆինանսավորել և իրականացնել իրենց անօրինական, ներառյալ՝ ահաբեկչական գործունեությունը:

Հանցագործության առարկա կարող են հանդես գալ հասարակական հարաբերության տարրերը (հասարակական հարաբերության օբյեկտը, հասարակական հարաբերության կողմերը, հասարակական հարաբերության կողմերի գործունեությունը):

Կոնկրետ հանցակազմերում որպես հանցագործության առարկա է հանդես գալիս հասարակական հարաբերության այն տարրը, որի վրա ներգործելով, որը ոչնչացնելով կամ վնասելով՝ խախտվում է ողջ հասարակական հարաբերությունը:

Սույն հանցագործության առարկա է հանդիսանում հանցավոր ճանապարհով ստացված գույքը: Հանցավոր ճանապարհով ստացված գույք է համարվում ՀՀ գործող քրեական օրենսգրքի 121-րդ հոդվածի 10-րդ մասով նախատեսված գույքը, որն ուղղակի կամ անուղղակի ստացվել կամ առաջացել է ՀՀ քրեական օրենսգրքով նախատեսված հանցագործությունների կատարման արդյունքում:

ՀՀ քրեական օրենսգրքի 121-րդ հոդվածի 10-րդ մասի համաձայն՝ հանցավոր ճանապարհով ստացված գույք, եկամուտ կամ այլ տեսակի օգուտ են համարվում ցանկացած տեսակի նյութական բարիքները, քաղաքացիական իրավունքի շարժական կամ անշարժ օբյեկտները, ներառյալ ֆինանսական (դրամական) միջոցները, վճարային գործիքները, արժեթղթերը, կրիպտոակտիվները և գույքային իրավունքները կամ շահերը հավաստող փաստաթղթերը կամ այլ միջոցները, գույքից ստացված կամ դրա նկատմամբ հաշվեգրվող տոկոսները, շահութաբաժինները կամ այլ եկամուտները, ինչպես նաև հարակից և արտոնագրային իրավունքները:

⁴ Волженкин Б. В., Преступления в сфере экономической деятельности. СПб., 2002., էջ 52

⁵ Տե՛ս Ս. Առաքելյան, Ա. Գաբրիելյան, Հ. Խաչիկյան, Գ. Ղազինյան, Ն. Մաղարյան, Ա. Մարգարյան, Տ. Սիմոնյան, Վ. Քոչարյան, ՀՀ քրեական իրավունք (հատուկ մաս), Երևան, 2012, էջ 422:

Որպես գույք չեն կարող դիտարկվել քաղաքացիական շրջանառությունից հանված իրերը:

Հարկ է նկատել, որ սույն հանցակազմի առարկա է հանդիսանում ոչ միայն կոնկրետ հանցակազմի հատկանիշ հանդիսացող գույքը, օրինակ՝ կողոպուտի կամ կաշառք ստանալու, այլ նաև դրամական միջոցները և գույքը, որոնք ստացվել են որպես պարգևատրում հանցագործության կատարման համար (օրինակ՝ պատվերով սպանություն կատարելու համար) կամ վարձատրություն քաղաքացիական շրջանառությունում սահմանափակված առարկաների իրացման համար⁶:

Միևնույն ժամանակ, կարծում ենք՝ դրամական միջոցներ ասելով՝ պետք է հասկանալ ինչպես ներպետական, այնպես էլ օտարերկրյա արտարժույթով դրամական միջոցները, այդ թվում՝ էլեկտրոնային դրամական միջոցները:

Օրենսդիրը կատարված փոփոխությունների արդյունքում կրիպտոակտիվները ներառել է ՀՀ քրեական օրենսգրքի 121-րդ հոդվածի 10-րդ մասով սահմանված գույք, եկամուտ կամ այլ տեսակի օգուտ համարվող առարկաների շարքում՝ միևնույն ժամանակ կարգավորելով դրա շուրջն առաջացող իրավահարաբերությունները: Նշվածը կարևոր ձեռքբերում է, քանի որ նախքան նշված փոփոխությունները՝ տարբեր վեճեր էին առկա կրիպտոակտիվի՝ փողերի լվացման հանցակազմի առարկա հանդիսանալու վերաբերյալ:

ՀՀ քրեական օրենսգրքով՝ 296-րդ հոդվածի օբյեկտիվ կողմը բխում է Վարչապալի կոնվենցիայից, որտեղ նախատեսված են հետևյալ արարքները.

1. անձի կողմից, որը տեղյակ է եղել նյութական արժեքները հանցավոր ճանապարհով ձեռք բերելու մասին, դրանք պահելն ու հանձնելը՝ նյութական արժեքների ապօրինի ծագումը թաքցնելու կամ հիմնական հանցագործություն կատարելու մեջ ներգրավված ցանկացած անձի պատասխանատվությունից խուսափելու օժանդակելու նպատակով,
2. նյութական արժեքների և դրանց առնչվող իրավունքների բնույթը, ծագման աղբյուրները, գտնվելու վայրը, շարժը կամ իրական պատկանելությունը թաքցնելը կամ խեղաթյուրելը, եթե իրավախախտում թույլ տված անձն իմացել է, որ այդ արժեքները իրենցից ներկայացնում են հանցավոր ճանապարհով ձեռք բերված եկամուտներ,
3. նյութական արժեքների ձեռքբերումը, տիրապետումը, օգտագործումը այն անձի կողմից, որը տեղյակ է, որ դրանք իր կողմից ստանալու պահին հանդիսանում են հանցավոր ճանապարհով ձեռք բերված եկամուտներ:

ՀՀ քրեական օրենսգրքով 296-րդ հոդվածի դիսպոզիցիայի վերլուծությունից հետևում է, որ քննարկվող հանցակազմի օբյեկտիվ կողմը դրսևորվում է հետևյալ գործողություններով.

⁶ St'u Постановление Пленума Верховного Суда РФ от 07.07.2015 N 32 (ред. от 26.02.2019) "О судебной практике по делам о легализации (отмывании) денежных средств или иного имущества, приобретенных преступным путем, и о приобретении или сбыте имущества, заведомо добытого преступным путем".

- ա) հանցավոր ճանապարհով ստացված գույքի փոխարկումը (կոնվերտացումը) կամ փոխանցումը (եթե հայտնի է, որ այդ գույքն ստացվել է հանցավոր գործունեության արդյունքում), որը նպատակ է ունեցել թաքցնել կամ խեղաթյուրել այդ գույքի հանցավոր ծագումը կամ օժանդակել է որևէ անձի, որպեսզի նա խուսափի իր կատարած հանցանքի համար պատասխանատվությունից,
- բ) գույքի իրական բնույթը, ծագման աղբյուրը, գտնվելու վայրը, տնօրինման եղանակը, տեղաշարժը, տեղաբաշխումը, իրավունքները կամ պատկանելությունը թաքցնելը կամ խեղաթյուրելը (եթե հայտնի է, որ այդ գույքն ստացվել է հանցավոր գործունեության արդյունքում),
- գ) գույք ձեռք բերելը կամ տիրապետելը, կամ պահելը, կամ օգտագործելը, կամ տնօրինելը (եթե այդ գույքի ստացման պահին հայտնի էր, որ այն ստացվել է հանցավոր գործունեության արդյունքում):

Փողերի լվացման հանցակազմը ձևական է, այն ավարտված է համարվում վերը նշված գործողություններից որևէ մեկի կատարման պահից:

Փոխարկումը որևէ գույք այլ գույքի հետ փոխելն է կամ համարժեք փոխանակում իրականացնելը: Մասնավորապես, արտարժույթի փոխարկումը նշանակում է մի երկրի դրամական միավորի փոխանակումը մեկ այլ երկրի դրամական միավորի արտարժույթով: Իսկ արժեթղթերի փոխարկումը նույն թողարկողի՝ նախկինում տեղաբաշխված արժեթղթերի փոխանակման գործողությունն է վերջիններիս մարմամբ⁷:

Գույքը փոխանցելը նշանակում է այդ գույքը այլ անձին հանձնելը, նրա փոխանցելով՝ այդ գույքի նկատմամբ որևէ իրավունք կամ իրավունքների ողջ համալիրը:

Թաքցնել նշանակում է ընդհանրապես տեղեկություն չտալ կամ տալուց դիտավորյալ խուսափել, իսկ խեղաթյուրելը իրականությանը չհամապատասխանող տեղեկություններ տալն է:

Գույք ձեռք բերելը նշանակում է որևէ անձից հատուցմամբ կամ անհատույց այդ գույքը ստանալը: Գույքը ձեռք բերելուց հետո կարող է հաստատվել սեփականության իրավունք: Սեփականության իրավունքը գույքի տիրապետումն է, օգտագործումը և տնօրինումը: Գույքը տիրապետելը գույքը փաստացի տիրապետության տակ ունենալն է, օգտագործելը գույքը իր սոցիալ-տնտեսական նշանակությամբ ծառայեցնելու միջոցով դրանից արտադրական, կենցաղային, մշակութային և այլ պահանջմունքների բավարարում, տարբեր տեսակի օգուտներ, պտուղներ և եկամուտներ ստանալու հնարավորությունն է, իսկ տնօրինելը գույքի ճակատագիրը որոշելու հնարավորությունն է:

Ինչպես ցույց է տալիս պրակտիկան, հանցավոր ճանապարհով ձեռք բերված գույքի և դրամական միջոցների հանցավոր ծագումը և բնույթը թաքցնելը կա-

⁷ Տե՛ս անցանց՝ <https://dic.academic.ru/dic.nsf/ushakov/838558>

տարվում է ձեռնարկատիրական և այլ տնտեսական գործունեության մեջ գործարքների և ֆինանսական գործառնությունների լայն շրջանակի կատարման միջոցով, որոնցով իրականացվում է գույքի իրական սեփականատիրոջ փոփոխություն (կեղծ ընկերության), գույքի ձևի փոփոխություն (դրամական միջոցներով ձեռք են բերվում մուրհակներ, իրեր և այլն), գույքի ձեռքբերման հիմքի փոփոխություն (փոխառության պայմանագրի կնքում)⁸: Շատ դեպքերում նման գործարքները տնտեսական առումով իմաստագուրկ են: Հանցավոր ունեցվածքի տիրապետումն օրինականացնելու համար գործարքը ձևակերպվում է փաստաթղթերով: Հանցավոր եկամուտների օրինականացման արդյունքում ստացված եկամուտները հանդես են գալիս ապրանքների, դրամական միջոցների, արժեթղթերի, գույքային իրավունքների տեսքով:

Հանցավոր ճանապարհով ստացված դրամական միջոցների տիրապետմանը, օգտագործմանը և տնօրինմանը իրավաչափություն տալու համար շատ հաճախ օգտագործվում է կեղծ ընկերությունների ցանց, որոնց թիվը կարող է հասնել մի քանի հարյուրի: Կեղծ կազմակերպությունները թույլ են տալիս քողարկել հանցավոր եկամուտների օրինականացման գործընթացը ձեռնարկատիրական գործունեության օրինականացման տակ, շրջանցել բանկի հաճախորդների ինքնության նույնականացման պահանջները, ինչը դժվարացնում է անձի՝ կատարված հանցագործությանը մասնակցություն ունենալու ապացուցման գործընթացը:

ՀՀ կենտրոնական բանկի կայքում տեղադրված են Ֆինանսական դիտարկումների կենտրոնի կողմից պարբերաբար վերլուծված և հրապարակված փողերի լվացման տիպաբանություններ⁹:

Անդրադառնալով փողերի լվացման հանցակազմի սուբյեկտիվ հատկանիշներին՝ հարկ է նշել, որ այն ձևական է և հետևաբար հանցագործության սուբյեկտիվ կողմը կարող է դրսևորվել միայն ուղղակի դիտավորությամբ, քանի որ ձևական հանցակազմերում անուղղակի դիտավորությունը բացառվում է:

Միևնույն ժամանակ, հարկ ենք համարում նշել, որ Նիդեռլանդների քրեական օրենսգիրքը պատասխանատվություն է նախատեսում նաև փողերի լվացում հանդիսացող արարքներն անփութությամբ կատարելու համար¹⁰:

Փողերի լվացման հանցակազմի պարտադիր հատկանիշ է նպատակը, որ հանցավոր ճանապարհով ձեռք բերված գույքի հանցավոր ծագումը թաքցնելը կամ խեղաթուրելն է, կամ որևէ անձի օժանդակելը, որպեսզի վերջինս խուսափի իր կողմից կատարված արարքի համար քրեական պատասխանատվությունից:

Հարկ է նկատել, որ փողերի լվացման հանցակազմի առկա ձևակերպումը կարող է տարբերկալման տեղիք տալ: Բանն այն է, որ սուբյեկտիվ կողմի պարտադիր

⁸ Տե՛ս Ֆինանսական դիտարկումների կենտրոնի կայքը
URL:[https://lms.fmc.am/lms/mod/book/view.php?id=27\(01.03.21\)](https://lms.fmc.am/lms/mod/book/view.php?id=27(01.03.21))

⁹ Տե՛ս URL:<https://www.cba.am/am/SitePages/fmctypologies.aspx> (15.03.21)

¹⁰ Տե՛ս Indirect Method of Proof: Providing Evidence in stand-alone money laundering investigations, 15th of April 2019

հատկանիշ համարվող նպատակը չի տարածվում օբյեկտիվ կողմի դրսևորումներից երկրորդ և երրորդ արարքների վրա, այն է՝ *գույքի իրական բնույթը, ծագման աղբյուրը, գտնվելու վայրը, տնօրինման եղանակը, տեղաշարժը, իրավունքները կամ պատկանելիությունը թաքցնելը կամ խեղաթյուրելը կամ գույք ձեռք բերելը կամ տիրապետելը կամ օգտագործելը կամ տնօրինելը*: Տեքստային նման ձևակերպումը այնպիսի տպավորություն է ստեղծում, որ առանց վերոնշյալ նպատակի առկայության՝ հանցավոր ճանապարհով ստացված գույքի իրական բնույթը, ծագման աղբյուրը, գտնվելու վայրը, տնօրինման եղանակը, տեղաշարժը, իրավունքները կամ պատկանելիությունը թաքցնելը, խեղաթյուրելը, այդպիսի գույքը ձեռք բերելը, տիրապետելը, օգտագործելը կամ տնօրինելը հանգեցնում է քննարկվող հանցագործության համար քրեական պատասխանատվության: ՀՀ վճռաբեկ դատարանը¹¹ Արսեն Սարգսյանի վերաբերյալ գործով որոշմամբ ևս արձանագրել է, որ ՀՀ նախկին քրեական օրենսգրքի համապատասխան հոդվածում լիարժեք հստակեցված չէ այս հանցագործության սուբյեկտիվ կողմի գլխավոր՝ էական հատկանիշը՝ ՀՀ նախկին քրեական օրենսգրքի 190-րդ հոդվածով նկարագրված գործողությունների արդյունքում համապատասխան միջոցների ծագման իրական աղբյուրի քողարկման կամ խեղաթյուրման նպատակը¹²:

Մեկ այլ որոշմամբ՝ Վճռաբեկ դատարանը քննարկվող հանցակազմի հատկանիշների մեկնաբանության արդյունքում փաստել է, որ «նշված հանցագործության կատարմամբ հանցավորն օրինական գործունեության շղարշի ներքո նպատակ է հետապնդում լեգիտիմացնել ստացված անօրինական գույքն ու եկամուտները, քողարկելու և թաքցնելու դրանց ծագման հանցավոր աղբյուրը, վերացնելու դրանց հանցավոր հետքերը: Այլ կերպ, այս հանցագործությունն արտահայտվում է անօրինական ճանապարհով ստացված «կեղտոտ» փողերի օրինականացմամբ, որով էական վնաս է պատճառվում պետության տնտեսությանը: Այսինքն՝ տվյալ հանցագործության կատարմամբ՝ փողերի լիացմանն ուղղված գործողություններ կատարելու, անօրինական գույքն ու եկամուտները օրինական քաղաքացիական շրջանառության մեջ ներդնելու միջոցով հանցավորի դիտավորությանն ուղղված է լինում դրանց օրինական տեսք հաղորդելուն և քրեական պատասխանատվությունից ազատվելուն: Հետևաբար, անձի արարքը որպես հանցավոր ճանապարհով ստացված եկամուտների օրինականացում որակելիս՝ պետք է համակողմանի ուշադրության արժանացնել այն գործողությունների շղթան, անօրինական գույքի և եկամուտների քաղաքացիական շրջանառությունը՝ իր շրջափոխելով հանդերձ, որոնք ընդհանուր առմամբ կարող են վկայել հանցավորի՝ փողերի լիացմանն ուղղված դիտավորության առկայության մասին»:

Այսպես, Վճռաբեկ դատարանը կարևոր է համարել ընդգծել, որ «հանցավոր ճանապարհով ստացված եկամուտների օրինականացման հանցակազմի հատկանիշ-

¹¹ Այսուհետ՝ Վճռաբեկ դատարան:

¹² Տե՛ս Վճռաբեկ դատարանի՝ Արսեն Սարգսյանի գործով 2011 թ. փետրվարի 24-ի թիվ ԵԿԴ/0090/01/09 որոշումը:

ների առկայությունը և փողերի լվացմանն ուղղված անձի դիտավորությունը որոշելիս՝ անհրաժեշտ է գործի փաստական հանգամանքների պատշաճ իրավական գնահատմամբ պարզել ստացված անօրինական գույքի և եկամուտների ծագման աղբյուրը, նշված գույքն ու եկամուտներն օրինական շրջանառության մեջ ներդնելուն ուղղված գործողությունների ամբողջությունը, այդ նյութական միջոցների շարժընթացն ու շրջապտույտն օրինական քաղաքացիական շրջանառության մեջ, ձեռնարկված գործողությունների շղթան, որի վերջնադրույունը այդ գույքն ու եկամուտները ստացել են օրինական տեսք: Ընդ որում, վերջին դեպքում հատկապես պետք է ուշադրություն դարձնել այն հանգամանքին, թե կոնկրետ ո՞ր օրինական քաղաքացիաիրավական գործարքի կատարման արդյունքում են օրինական տեսք ստացել ձեռքբերված նյութական միջոցները: Պայմանավորված տվյալ հանգագործության լատենտային բնույթով՝ հանցավոր գույքի ու եկամուտների օրինականացումը կարող է ունենալ բազմապիսի դրսևորում: Սակայն, բոլոր դեպքերում այն պետք է սերտորեն փոխկապակցված լինի ենթադրյալ հանցանքը կատարած անձի՝ «փողերի լվացման» դիտավորության հետ՝ հիմնավորելով վերջինիս առկայությունը»:

Այսպիսով, Վճռաբեկ դատարանն արձանագրել է, որ «վերոնշյալ հանգամանքների համակողմանի գնահատման արդյունքում է հնարավոր հաստատապես որոշել անձի արարքում հանցավոր ճանապարհով ստացված եկամուտների օրինականացման հանցակազմի հատկանիշների առկայությունը»¹³:

Վճռաբեկ դատարանի արտահայտած վերոնշյալ դիրքորոշումների հիման վրա կարող ենք եզրակացնել, որ ՀՀ քրեական օրենսգրքի 296-րդ հոդվածի գործնական կիրառումը պետք է կառուցվի այն եզրահանգման վրա, որ քննարկվող հանցագործության սուբյեկտիվ կողմի պարտադիր հատկանիշը պարունակում է հատուկ նպատակ՝ հանցավոր ճանապարհով ստացված միջոցների իրական աղբյուրները քողարկել, թաքցնել և այդ միջոցներն օրինական շրջանառության մեջ ներգրավել: Այդպիսի նպատակի բացակայությունը բացառում է փողերի լվացման հանցակազմի առկայությունը: Իսկ եթե անձի գործողություններն ուղղված չեն գույքի ծագումը քողարկելուն, ապա սույն հանցակազմը բացակայում է:

Ելնելով այն հանգամանքից, որ նպատակը տվյալ հանցակազմի պարտադիր հատկանիշ է՝ գործում պետք է լինեն բավարար ապացույցներ, որ ֆինանսական գործառնությունների արդյունքում իրավաչափություն է տրվում հանցավոր ճանապարհով ձեռք բերված գույքի տիրապետմանը, օգտագործմանը և տնօրինմանը, ինչի մասին կարող են վկայել գործարքների բնույթը, քանակը, քողարկման էֆեկտը և այլն¹⁴:

Իսկ եթե անձի գործողությունները ուղղված չեն գույքի ծագումը քողարկելուն, այլ ուղղակի կապված են գույքը ներդնելու հետ, ապա հանցակազմը բացա-

¹³ Տե՛ս Վճռաբեկ դատարանի՝ Հովհաննես Էդիկի Գևորգյանի և Հրայրա Օնիկի Չանախյանի գործով 2019 թ. նոյեմբերի 07-ի թիվ ԵԿԴ/0161/01/15 որոշումը:

¹⁴ Տե՛ս Ляскало А., Уголовно-правовая оценка субъективных признаков легализации (отмывания) денежных средств и иного имущества, приобретенных преступным путем // Уголовное право. 2014. N 1, էջ 44

կայում է: Սակայն դա միշտ չէ, որ հաշվի է առնվում քննչական մարմինների կողմից օրինականացման նշանների հայտնաբերման և հանցավորի արարքների որակման դեպքում: Լինում են դեպքեր, երբ բավականաչափ ուշադրություն է դարձվում ֆինանսական գործառնությունների իրականացման փաստի հաստատմանը, բայց ուշադրությունից դուրս է մնում հանցագործության արդյունքում ձեռք բերված գույքին իրավական կարգավիճակ տալու մտադրության մասին վկայող հանգամանքների պարզումը:

Անհրաժեշտ է պարզել նաև այն հանգամանքը, թե անձը գիտե՞ր արդյոք, որ այն գույքը, որի հետ կապված նա իրականացրել է ֆինանսական գործառնություններ կամ այլ գործարքներ, հանդիսանում է հանցավոր ճանապարհով ձեռք բերված: Այս իմաստով հանցավորը պետք է վստահորեն իմանա գույքի հանցավոր ճանապարհով ձեռք բերված լինելու մասին, այլ ոչ թե կռահի կամ նախատեսի: Եթե անձը տեղյակ չէ, ապա այս դեպքում ևս հանցակազմը բացակայում է:

Ամփոփելով վերոնշյալը՝ գործնականում հնարավոր տարրնկայումներից խուսափելու նպատակով, մեր կարծիքով, անհրաժեշտ է քննարկվող հանցակազմը շարադրել հետևյալ խմբագրությամբ. «Հանցավոր ճանապարհով ստացված գույքի փոխարկումը (կոնվերտացումը) կամ փոխանցումը (եթե հայտնի է, որ այդ գույքն ստացվել է հանցավոր գործունեության արդյունքում), կամ գույքի իրական բնույթը, ծագման աղբյուրը, գտնվելու վայրը, տնօրինման եղանակը, տեղաշարժը, տեղաբաշխումը, իրավունքները կամ պատկանելությունը թաքցնելը կամ խեղաթյուրելը (եթե հայտնի է, որ այդ գույքն ստացվել է հանցավոր գործունեության արդյունքում) կամ գույք ձեռք բերելը, կամ տիրապետելը, կամ պահելը, կամ օգտագործելը, կամ տնօրինելը (եթե այդ գույքի ստացման պահին հայտնի էր, որ այն ստացվել է հանցավոր գործունեության արդյունքում), եթե անձը նպատակ է ունեցել թաքցնել կամ խեղաթյուրել այդ գույքի հանցավոր ծագումը կամ իր վերոնշյալ արարքներով օժանդակել որևէ անձի, որպեսզի նա խուսափի իր կատարած հանցանքի համար պատասխանատվությունից»:

Հանցավոր ճանապարհով ձեռք բերված եկամուտներն օրինականացնելու **շարժառիթները** կարող են տարբեր լինել: Դրանք չեն ազդում արարքի քրեաիրավական որակման վրա, քանի որ քննարկվող հանցագործության կատարման շարժառիթները հանցակազմի դիսպոզիցիայում որպես պարտադիր հատկանիշ նախատեսված չեն:

Այնուամենայնիվ, քննարկվող հանցագործության շարժառիթների ճիշտ բացահայտումը և դրանց ճիշտ գնահատումը կարևոր նշանակություն ունեն հանցագործությունների որակման, քրեական պատասխանատվության ու պատժի անհատականացման, դատապարտյալին վերասոցիալականացնելու, նրա նկատմամբ քրեաիրավական ներգործության ճիշտ մեթոդներ ու եղանակներ ընտրելու համար:

Քրեական իրավունքի գիտության մեջ հանցագործության սուբյեկտ ասելով՝ հասկանում են քրեական օրենքով արգելված արարք (գործողություն, անգործություն) կատարած անձին, որը կարող է կրել քրեական պատասխանատվություն վերջինիս համար¹⁵:

Բազմաթիվ հեղինակների մոտ կան տարակարծություններ փողերի լվացման սուբյեկտի որոշման հետ կապված, իսկ ավելի կոնկրետ՝ տվյալ հանցագործության սուբյեկտը ընդհանուր է, թե՛ հատուկ:

Օրինակ՝ պրոֆեսոր Ն. Ա. Լոպաշենկոն կարծում է, որ օրինականացման (լվացման) սուբյեկտ է հանդիսանում 16 տարին լրացած ցանկացած անձ, բացառությամբ այն անձանց, ովքեր իրենք են ձեռք բերել դրամական միջոցներ կամ գույք հանցավոր ճանապարհով: Դա կարող է լինել հանցավոր ճանապարհով ձեռք բերված գույքի սեփականատիրոջ անունից կամ հանձնարարությամբ գործող ցանկացած այլ անձ, որը գիտակցում է, որ կատարում է ֆինանսական գործառնություն կամ գործարք, որն ուղղված է փողերի կամ ստացված գույքի օրինականացմանը (լվացմանը)¹⁶:

Գ. Ա. Թոսունյանն իր տեսակետը հիմնավորում է հետևյալ կերպ. եթե փողերի լվացման գործողությունները կատարվում են նրա համար, որպեսզի իրականացվի ֆինանսական գործողություն, ապա դա կարող է անել միայն այն անձը, որն ունի այդ իրավունքը: Այլ կերպ ասած՝ նման մարդը պետք է առողջ լինի և ուշիմ¹⁷:

Որոշ գիտնականներ առաջարկում են նվազեցնել փողերի լվացման համար պատասխանատվության տարիքը, սակայն այս տեսակետը բազմաթիվ թերություններ է պարունակում: Ինչպես գիտենք, հանցավոր ճանապարհով ձեռք բերված եկամուտներն օրինականացնելուն նախորդում է մեկ այլ հանցագործություն, իսկ օրինականացման համար պատասխանատվությունը կարող է վրա հասնել այն տարիքից, որից վրա է հասնում պատասխանատվություն պրեդիկատ հանցագործության կատարման համար:

Տեսաբանների միջև այս հարցի հետ կապված առկա են որոշակի հակասություններ: Մի խումբ տեսաբաններ հանցավոր եկամուտներն օրինականացնելու սուբյեկտի որոշման հարցը կապում են գործունակության հետ: Ըստ այդ տեսաբանների՝ անձը կարող է եկամուտներն օրինականացնել ֆինանսական գործարքների միջոցով, իսկ ֆինանսական գործարքներ անձը կարող է կնքել լրիվ գործունակություն ունենալու պարագայում, ինչը անձը ձեռք է բերում 18 տարեկանում: Այդ տեսաբանները առաջարկում են այս հանցագործության սուբյեկտ համարել 18 տարին լրացած անձանց և առաջարկում են բացառություն, որով քրե-

¹⁵ Уголовное право: Общая часть / Под ред. П. И. Ветрова и Ю. И. Ляпунова. М., 2001, էջ 269:

¹⁶ Տե՛ս Լոպաշենկո, Н. А., Преступления в сфере экономической деятельности: теоретический и прикладной анализ: монография / Н. А. Лопащенко // Юрлитинформ, 2015, էջ 534

¹⁷ Տե՛ս Թոսунյան, Г. А., Противодействие легализации (отмыванию) денежных средств в финансово-кредитной системе: Опыт, проблемы, перспективы: Учеб. практ. пособие / Г.А. Тосунян, А.Ю. Викулин // М.: Дело, 2007, էջ 41

ական պատասխանատվությունը նախատեսվում է 16 տարին լրացած, էմանսիպացված անձանց համար: Տեսաբանների մյուս խումբը, ընդհակառակը, պնդում է, որ հանցավոր ճանապարհով ձեռք բերված եկամուտների օրինականացման սուբյեկտ կարող է լինել 16 տարին լրացած, մեղսունակ ֆիզիկական անձը:

Մեր կարծիքով, վերջին տեսակետը ավելի արդարացված է, քանի որ հանցավոր ճանապարհով ձեռք բերված եկամուտների օրինականացումը կարող է իրականացվել ոչ միայն գործարքների ձևով, այլ նաև այլ եղանակներով, որոնց համար լրիվ գործունակությամբ օժտված լինելը պարտադիր նախապայման չէ: Ինչպես նաև, եթե ընդունենք, որ տվյալ հանցագործության սուբյեկտը 18 տարին լրացած անձն է, ապա անչափահասները կարող են օգտագործվել անխոչընդոտ օրինականացման և հետագա պատասխանատվությունից խուսափելու համար, ինչը չի կարող արդարացված համարել:

ՀՀ քրեական օրենսգրքի 296-րդ հոդվածը քրեական պատասխանատվություն է նախատեսում 16 տարին լրացած, մեղսունակ ֆիզիկական անձի համար, ինչպես նաև իրավաբանական անձանց համար:

Այսպիսով, առաջին պարտադիր հատկանիշն այն է, որ քննարկվող հանցագործության համար քրեական պատասխանատվության ենթարկվելու համար անձը պետք է լինի առնվազն 16 տարեկան: Ա. Մ. Լազարևը նշում է, որ կյանքի տարբեր փուլերում (պայմանավորված տեղի ունեցող հոգեբանական և ֆիզիոլոգիական գործընթացներով) մարդը տարբեր կերպ է վերաբերում շրջապատող աշխարհին: Պետության կողմից անձին քրեական պատասխանատվության ենթարկելու տարիքի որոշումը ինքնանպատակ չէ և պայմանավորված է անձի զարգացման օրինաչափություններով¹⁸:

ՀՀ քրեական օրենսգրքի 296-րդ հոդվածով նախատեսված հանցագործության համար քրեական պատասխանատվության ենթարկվելու համար անձը պետք է լինի նաև մեղսունակ: Մեղսունակությունն անձի՝ հանցանքը կատարելու պահին իր արարքի հակաիրավականությունը գիտակցելու և այն ղեկավարելու ունակությունն է:

Քննարկվող հանցագործության համար, ի տարբերություն նախկին քրեական օրենսգրքի, քրեական պատասխանատվության կարող է ենթարկվել ոչ միայն ֆիզիկական անձը, այլ նաև իրավաբանական անձը: ՀՀ քրեական օրենսգրքի 122-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն՝ Հայաստանի Հանրապետությունում քրեական պատասխանատվության է ենթակա ՀՀ օրենսդրությամբ սահմանված կարգով կամ օտարերկրյա պետությունում ստեղծված իրավաբանական անձը: ՀՀ քրեական օրենսգրքի 126-րդ հոդվածն ամրագրում է իրավաբանական անձանց նկատմամբ կիրառվող քրեաիրավական ներգործության միջոցները, այն է՝ տուգանքը, գործունեության որոշակի տեսակով զբաղվելու իրավունքի

¹⁸ Лазарев А. М., Субъект преступления. М., 1981., էջ 14:

Ժամանակավոր դադարեցումը, հարկադիր լուծարումը և ՀՀ տարածքում գործունեություն իրականացնելու արգելքը:

Կարևոր ենք համարում նշել նաև այն, որ ֆիզիկական անձին քրեական պատասխանատվության ենթարկելը չի բացառում նույն հանցագործության համար իրավաբանական անձի քրեական պատասխանատվությունը, մինչդեռ ֆիզիկական անձին քրեական պատասխանատվությունից ազատելը հիմք չէ իրավաբանական անձին քրեական պատասխանատվությունից ազատելու համար: Օրինակ՝ եթե հանցանքը կատարվել է իրավաբանական անձի տնօրենի կողմից և այն իր բնույթով այնպիսին է, որ առանձին-առանձին քրեական պատասխանատվություն է սահմանում և՛ տնօրենի համար՝ որպես ֆիզիկական անձի, և՛ իրավաբանական անձի համար, ապա այդ հանցանքի համար տնօրենին քրեական պատասխանատվության ենթարկելը չի նշանակում, որ իրավաբանական անձն այլևս չի կարող ենթարկվել քրեական պատասխանատվության: Այսպիսով, և՛ տնօրենը, և՛ իրավաբանական անձը կենթարկվեն քրեական պատասխանատվության: Ինչ վերաբերում է տնօրենի՝ որպես ֆիզիկական անձի հանցագործության համար քրեական պատասխանատվությունից ազատվելու դեպքին, ապա նշվածը հիմք չի կարող հանդիսանալ իրավաբանական անձին ևս քրեական պատասխանատվությունից ազատելու համար:

Այսօր «կորպորատիվ հանցանքները» համարվում են «հաջող կատարված» այն պատճառով, որ դրանց համար պատասխանատվության են ենթարկվում մեկ կամ մի քանի անձինք, իսկ այդ ժամանակ իրական հանցագործները մնում են ստվերում: Իրավաբանական անձանց որպես հանցագործության սուբյեկտ նախատեսելը կարևոր է, քանի որ այն անձինք, որոնք նախկինում մնում էին ստվերում, այժմ կենթարկվեն պատասխանատվության, իսկ կազմակերպությունն իր գործադիր տնօրենների՝ պատասխանատվության ենթարկվելու հաշվին չի շարունակի իր հանցավոր գործունեությունը:

Մեր կարծիքով, իրավաբանական անձանց քրեական պատասխանատվությունը հանցավորության դեմ պայքարի, հատկապես՝ փողերի լվացման դեմ պայքարի արդյունավետ ուղի է, արդյունավետ միջոց՝ կանխելու և հատուցելու հասարակությանը հասցրած ահռելի վնասները:

§2. Փողերի լվացման համար քրեական պատասխանատվությունը

ՀՀ քրեական օրենսգրքի 296-րդ հոդվածն ուղղակիորեն սահմանում է գույքի ստացման եղանակը՝ հանցավոր ճանապարհով, այսինքն՝ քրեական օրենքով արգելված արարքի կատարման արդյունքում: 296-րդ հոդվածի 5-րդ մասը սահմանում է. սույն հոդվածի իմաստով՝ հանցավոր ճանապարհով ստացված գույք է համարվում սույն օրենսգրքի 121-րդ հոդվածի 10-րդ մասով սահմանված գույքը, որն ուղղակիորեն կամ անուղղակիորեն ստացվել է կամ առաջացել սույն օրենսգրքով նախատեսված հանցագործությունների կատարման արդյունքում:

Դժվարություն կարող է առաջանալ այն դեպքում, երբ փողերի լվացմանը նախորդող արարքը, որի արդյունքում ձևավորվում է հանցավոր գույք, որպես հանցագործություն նախատեսված չէ ՀՀ օրենսդրությամբ:

Մեր կարծիքով, այս հարցը բավականին հաջող կերպով կարգավորված է Գերմանիայի քրեական օրենսդրությամբ, որտեղ ուղիղ կերպով նշվում է, որ առարկաները, որոնք ձեռք են բերվել հակաօրինական ճանապարհով Գերմանիայի սահմաններից դուրս, Գերմանիայի տարածքում ևս համարվում են ապօրինի: Այս կարգավորումը թույլ է տալիս որպես պրեդիկատ հանցագործություն դիտարկել այն գործողությունները, որոնց համար Գերմանիայի օրենսդրությամբ բացակայում է քրեական պատասխանատվությունը:

Վերոգրյալի հիման վրա առաջարկում ենք ՀՀ քրեական օրենսգրքի 296-րդ հոդվածի 5-րդ մասը լրացնել հետևյալ ձևակերպմամբ. «ինչպես նաև այն գույքը, որը ձեռք է բերվել այնպիսի գործողությունների արդյունքում, որոնք նախատեսված չեն ՀՀ քրեական օրենսդրությամբ, բայց համարվում են ապօրինի արարքի կատարման վայրում»:

Ստացվում է, որ պրեդիկատ հանցագործությունների ցանկի սահմանափակում առկա չէ, և որպես պրեդիկատ հանցագործություն կարող են հանդես գալ քրեական օրենսգրքով նախատեսված բոլոր հանցագործությունները:

Պրեդիկատ հանցագործությունը պետք է ժամանակային առումով նախորդի հանցավոր ճանապարհով ստացված եկամուտների օրինականացմանը, և դրա արդյունքում ձեռք բերված գույքը պետք է հանդիսանա նշված հանցակազմի առարկա: Նախորդող հանցագործության բացակայությունը բացառում է հանցավոր ճանապարհով ստացված եկամուտների օրինականացման հանցակազմի գոյությունը, ուստի նմանատիպ գործերով մեղադրական դատավճիռ կայացնելիս դատարանը նախ պետք է հաստատված համարի նախորդող հանցագործության դեպքը, ինչպես նաև փողերի լվացման առարկա հանդիսացող գույքի՝ նախորդող հանցագործության արդյունքում ձեռք բերված լինելու հանգամանքը:

Վճռաբեկ դատարանը¹⁹ իր նախադեպային որոշումներից մեկում ընդգծել է, որ տվյալ դեպքում պարտադիր չէ նախորդող հանցագործության վերաբերյալ օրինական ուժի մեջ մտած դատավճռի առկայությունը, ինչպես նաև պարտադիր չէ, որ հանցավոր ճանապարհով ստացված եկամուտների օրինականացման մեջ մեղադրվող անձը որևէ առնչություն ունենա նախորդող հանցագործության հետ: Հանցավոր ճանապարհով ստացված եկամուտների օրինականացման համար անձին քրեական պատասխանատվության ենթարկելու հարցը լուծելիս պետք է ապացուցվի, որ գույքը ստացվել է հանցավոր ճանապարհով, և որ անձը գիտակցել ու նախատեսել է դրա հանցավոր ճանապարհով ձեռք բերված լինելը:

Եվրոպական միության կողմից 2018 թ. հոկտեմբերի 23-ին ընդունված թիվ

¹⁹ Տե՛ս Վճռաբեկ դատարանի որոշումը Արսեն Սարգսյանի վերաբերյալ, ԵԿԴ/0090/01/09

2018/1673 հրահանգի 3-րդ հոդվածի 3-րդ մասն անդամ պետություններին պարտավորեցնում է ձեռնարկել անհրաժեշտ միջոցներ՝ ապահովելու համար, որ.

- ա) նախորդող կամ միաժամանակյա դատապարտումը հանցավոր գործունեության համար, որից ստացվել է գույքը, փողերի լվացման հանցակազմով դատապարտման համար նախապայման չէ,
- բ) փողերի լվացման հանցակազմով դատապարտումը հնարավոր է, եթե հաստատվի, որ գույքը բխում է հանցավոր գործունեությունից՝ առանց պահանջելու, որ հաստատվեն այդ հանցավոր գործունեությանն առնչվող բոլոր փաստական տարրերը կամ բոլոր հանգամանքները, ներառյալ հանցագործի ինքնությունը:

Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանը «Ցյուշենն ընդդեմ Բելգիայի» գործով²⁰ որոշման շրջանակներում ընդգծել է, որ.

գույքի հանցավոր ծագումը կարող է հաստատվել անուղղակի ապացույցների հիման վրա, այդ թվում՝ եզրահանգումներ անելով այն հանգամանքից, որ մեղադրյալը հրաժարվում է ներկայացնել բացատրություններ գույքի ծագման առնչությամբ²¹,

քրեական գործերով արդար դատաքննության հայեցակարգի հետ համատեղելի է դիմումատուի վրա իր գույքային իրավիճակի վերաբերյալ հավաստի բացատրություններ տալու պարտականությունը դնելը²²:

Փողերի լվացման վերաբերյալ առկա միջազգային-իրավական փաստաթղթերի, ինչպես նաև միջազգային փորձի վերլուծությունը վկայում է, որ անդրազգային կազմակերպված հանցավոր գործունեության դեմ պայքարին նվիրված միջազգային չափանիշները զարգանում են այն ուղղությամբ, ըստ որի՝ փողերի լվացումն անհրաժեշտ է դիտարկել որպես ինքնավար բնույթ ունեցող հանցավոր արարք, որի համար պատասխանատվությունը որևէ կերպ չի կարող պայմանավորված լինել նախորդող հանցագործության համար նախկին կամ միաժամանակյա դատապարտմամբ, նախորդող հանցագործությունն ապացուցված և դրա քրեաիրավական հատկանիշներն ամբողջությամբ բացահայտված լինելու հանգամանքով: Ավելին՝ փողերի լվացման հանցակազմի ինքնավար բնույթը ենթադրում է, որ նախորդող հանցագործության քննությունը, որպես այդպիսին, փողերի լվացման ինքնությունը հանցակազմ պարունակող արարքների քննության նպատակը չէ, իսկ այն մոտեցումը, ըստ որի՝ փողերի լվացումը քննվում է միայն որպես նախորդող հանցագործության գործերով իրականացվող քննության մաս,

²⁰ Տե՛ս Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի «Zschüschen v. Belgium» գործով 2017 թ. մայիսի 2-ի որոշումը, զանգատ 23572/07, կետեր 27-30

²¹ Տե՛ս, mutatis mutandis, Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի «Zschüschen v. Belgium» գործով 2017 թ. մայիսի 2-ի որոշումը

²² Տե՛ս Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի «Grayson and Barnham v. United Kingdom» գործով 2008 թ. սեպտեմբերի 23-ի որոշումը, զանգատներ 19955/05 և 15085/06, կետեր 49, 23: Տե՛ս նաև, mutatis mutandis, Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի «Zschüschen v. Belgium» գործով 2017 թ. մայիսի 2-ի որոշումը, զանգատ 23572/07, կետ 30

այլևս կենսունակ չէ՝ հաշվի առնելով այս ոլորտում տեղի ունեցող զարգացումները, ինչպես նաև խնդրո առարկա հանցագործության բացահայտման գործընթացում առաջացող լուրջ խոչընդոտները:

Միևնույն ժամանակ, սույն դեպքում չի կարող վտանգվել նաև անմեղության կանխավարկածը, քանի որ անձը պատասխանատվության է ենթարկվում ոչ թե նախորդող հանցավոր գործունեության, այլ հենց փողերի լվացման հանցագործության համար: Այսպես, Եվրոպական Դատարանը վերոնշյալի կապակցությամբ ընդգծել է, որ Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածի 3-րդ կետի «ա» ենթակետը չի նախատեսում մեղադրանքում նախորդող հանցանքը հստակ նկարագրելու պարտականություն: Ի վերջո, նախորդող հանցանքը, որի միջոցով փողը ձեռք է բերվել, չի կազմում փողերի լվացման գործով մեղադրանքի հիմքը²³:

Հիմք ընդունելով վերոգրյալ վերլուծությունը՝ Վճռաբեկ դատարանն Աշոտ Սուքիասյանի գործով կայացրած որոշմամբ արձանագրում է, որ ՀՀ քրեական օրենսգրքի 190-րդ հոդվածով նախատեսված՝ փողերի լվացման հանցակազմն ունի ինքնավար բնույթ, և դրա համար պատասխանատվությունը չի կարող պայմանավորված լինել նախորդող հանցագործության համար դատապարտմամբ, ինչպես նաև նախորդող հանցագործության դեպքն ապացուցված, դրա քրեաիրավական հատկանիշներն ամբողջությամբ բացահայտված լինելու հանգամանքով: Այլ կերպ՝ անհրաժեշտ է ոչ թե քրեական օրենսգրքով նախատեսված կոնկրետ հանցակազմի բոլոր հատկանիշների, այլ միայն նախորդող հանցագործության օբյեկտիվ կողմի դրսևորման մասին վկայող հատկանիշների առկայության հավաստում:

Բավարար է գործի փաստերից բխող որոշակի տվյալների, այդ թվում՝ անուղղակի ապացույցների համադրման արդյունքում գալու ողջամիտ եզրահանգման առ այն, որ խնդրո առարկա գույքն ունի հանցավոր ծագում: Այլ կերպ՝ պահանջվում է միայն այնպիսի փաստական տվյալների ներկայացում, որոնք ողջամտորեն կվկայեն փողերի լվացմանը նախորդող արարքի հանցավոր լինելու մասին:

Մասնավորապես, քննության օբյեկտ հանդիսացող գույքի վերաբերյալ անուղղակի, սակայն իրենց ամբողջության մեջ դրա՝ հանցավոր ճանապարհով ծագած լինելու մասին ողջամտորեն վկայող հանգամանքներ կարող են հանդիսանալ տվյալ անձի եկամուտների կամ այլ նյութական միջոցների ու ակտիվների հարաբերակցությամբ քննության առարկա հանդիսացող գույքի անհամաչափ բարձր արժեքը, տվյալ գույքը հանցավոր ճանապարհով ստացված լինելու մասին վկայող որոշակի տվյալների առկայությունը, ինչպես նաև գործի լուծման տեսանկյունից էական նշանակություն ունեցող հանգամանքներ:

Ընդ որում, վարույթն իրականացնող մարմինը պարտավոր չէ ճշգրիտ կերպով վկայակոչել և նկարագրել ՀՀ քրեական օրենսգրքով նախատեսված այն կոնկ-

²³ St'en mutatis mutandis, Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի «Zschüschen v.Belgium» գործով 2017 թ. մայիսի 2-ի որոշումը, զանգատ 23572/07, «Timmermans v.Belgium» գործով 2017 թ. մայիսի 2-ի որոշումը, զանգատ 12162/07

րեւտ հանցակազմը, որի արդյունքում ստացվել է ապօրինի գույքը, այլ բավարար է տալ միայն որևէ հանցավոր արարքի ընդհանրական նկարագրությունը (օրինակ՝ գույքը ստացվել է հափշտակությունների, թրաֆիքինգի, թմրամիջոցների կամ զենքի ապօրինի շրջանառության, կազմակերպված հանցավորության այս կամ այն դրսևորման կամ այլ հանցագործության արդյունքում)²⁴:

Գրականության մեջ շրջանառվում է այն տեսակետը, որ փողերի լվացմանը կարող է նախորդել ոչ միայն հանցագործությունը, այլ նաև ցանկացած անօրինական գործունեություն: Հարկեր վճարելուց խուսափելու համար քրեական պատասխանատվությունը վրա է հասնում, եթե հարկը խոշոր չափերի է: ՀՀ քրեական օրենսգրքում 290-րդ հոդվածի իմաստով խոշոր չափ է համարվում 10 000 000 ՀՀ դրամը, այսինքն՝ եթե անձը խուսափում է վճարել 10 000 000 ՀՀ դրամը չգերազանցող հարկը, ապա նրա արարքը վարչական իրավախախտում է: Եթե հանցավոր ճանապարհով ստացված եկամուտների օրինականացմանը նախորդում է գողություն, և հանցանք կատարած անձը իր գողացած 250 000 ՀՀ դրամը օրինականացնում է, ապա այս անձի արարքները որակվում են համակցությամբ: Մեր կարծիքով, արդարացված չէ եկամուտների օրինականացում համարել գողության արդյունքում ձեռք բերված 250 000 ՀՀ դրամը, իսկ վարչական իրավախախտման արդյունք հանդիսացող 5 000 000 ՀՀ դրամի օրինականացումը չորակել այս հանցակազմով: Հանցագործության արդյունքում և վարչական իրավախախտման արդյունքում ձեռք բերված գույքի օրինականացումը հավասարապես կարող են խախտել պետության տնտեսական անվտանգության ապահովման հասարակական հարաբերությունները: Ուստի, անհրաժեշտ է փողերի լվացմանը նախորդող համարել ոչ միայն հանցագործությունները, այլ նաև ցանկացած անօրինական գործունեություն, որոնց արդյունքում գույք է ձեռք բերվել:

Մեր կարծիքով, ավելի արդարացված է ՀՀ քրեական օրենսգրքի 296-րդ հոդվածի 5-րդ մասի ձևակերպումը փոփոխել և փողերի լվացմանը նախորդող համարել ոչ թե հանցագործությունը, այլ ցանկացած անօրինական գործունեություն, ինչը հնարավորություն կտա խուսափել անմեղության կանխավարկածի հետ կապված առաջացող տարամեկնաբանություններից և ավելի ընդգրկուն կդարձնի փողերի լվացմանը նախորդող արարքների շրջանակը:

Մեր կարծիքով, արդարացված կլինի օրենսդրի կողմից փողերի լվացման համար նվազագույն չափ սահմանելը: Օրինակ, եթե հանցավոր ճանապարհով ձեռք բերված եկամուտներն օրինականացնելուն նախորդում է գողությունը, ապա այստեղ խնդիր է առաջանում համակցության հետ կապված, քանի որ գողությանը տրամաբանորեն հաջորդում է հանցավորի կողմից գողացված գույքը թաքցնելը: Ուստի արդարացված չէ 10 000 ՀՀ դրամ հափշտակված անձին պատասխանատվության ենթարկել հանցագործությունների համակցությամբ, քանի որ 10 000 ՀՀ դրամը փոքր գումար է, դրա օրինականացումը նվազ հանրային

²⁴ Վճարելի դատարանի 2021 թ. ապրիլի 14-ի ԵԷԴ/0054/01/15 որոշումը Ա. Սուքիասյանի գործով

վտանգավոր է և այդքան էլ չի վնասում պետության տնտեսական համակարգին: Առաջարկում ենք հանցավոր ճանապարհով ձեռք բերված եկամուտների օրինականացման համար նվազագույն չափ սահմանել, օրինակ, 500 000 ՀՀ դրամը գերազանցող գումարը:

Հարկավոր է անդրադառնալ նաև փողերի լվացման համար նախատեսված պատժատեսակներին: Ինչպես նախատեսված է ՀՀ քրեական օրենսգրքի 296-րդ հոդվածի 1-ին մասով, հանցավորը պատժվում է ազատազրկմամբ՝ 2-5 տարի ժամկետով: Եթե զուգահեռներ անցկացնենք ՌԴ քրեական օրենսգրքով նախատեսված պատժատեսակների հետ, ապա պարզ կդառնա, որ ՌԴ քրեական օրենսգրքով նույն հանցագործության կատարման համար հանցավորը պատժվում է տուգանքով 120 000 ռուբլու չափով, կամ աշխատավարձի, կամ այլ եկամուտի չափով՝ մինչև մեկ տարի ժամանակահատվածի հաշվառմամբ:

Քրեական օրենսգրքի 59-րդ հոդվածի համաձայն՝ տուգանքը դրամական տուժանք է, որը նշանակվում է քրեական օրենսգրքով նախատեսված դեպքերում և չափերով: Տուգանքը որպես հիմնական պատիժ կարող է նշանակվել քրեական օրենսգրքի Հատուկ մասով նախատեսված դեպքերում: Տուգանքը որպես հիմնական պատիժ սահմանվում է ոչ մեծ և միջին ծանրության հանցագործությունների համար՝ հանցանք կատարած անձի ամսական եկամտի հնգապատիկից հիսնապատիկի չափով: Տուգանքը որպես լրացուցիչ պատիժ կարող է նշանակվել ծանր և առանձնապես ծանր՝ գույքային վնաս պատճառելու հետ կապված կամ շահադիտական դրդումներով կատարված հանցագործությունների համար՝ հանցանք կատարած անձի ամսական եկամտի կրկնապատիկից քսանապատիկի չափով:

Քանի որ փողերի լվացումը քրեական օրենսգրքի ընդհանուր մասի դրույթների ուժով միջին ծանրության հանցագործություն է, ուստի տուգանքը չի կարող կիրառվել նաև որպես լրացուցիչ պատժատեսակ:

Մեր կարծիքով, փողերի լվացման համար տուգանք նշանակելը առավել նպատակահարմար է: Ճիշտ է, հարցը բավականին վիճահարույց է, սակայն պետք է հաշվի առնել, որ իրավաբանությունը ճշգրիտ գիտություն չէ, և վերջինիս խորթ չեն նորամուծությունները: Տուգանքը դատապարտյալի գույքային իրավունքները սահմանափակող, անգոյշությամբ, ինչպես նաև շահադիտական դրդումներով կատարվող դիտավորյալ հանցանքների դեմ պայքարի գործում առավել նպատակահարմար և արդյունավետ պատժատեսակ է: Բնարկվող հանցագործության շարժառիթը, որպես կանոն, շահն է: Բացի այդ, փողերի լվացումը դասվում է տնտեսական հանցագործությունների շարքին: Այստեղ հարցը այն է, թե կարո՞ղ ենք արդյոք փողերի լվացման համար ազատազրկում նախատեսելով հասնել սոցիալական արդարության վերականգնմանը, թե՞ ոչ: Հանցավորին ազատազրկման դատապարտելով՝ չենք կարող վերականգնել նրա արարքով պատճառված նյութական վնասը: Վերոշարադրյալը ամփոփելով՝ կա-

րող ենք ասել, որ տնտեսական հանցագործությունների և կոնկրետ փողերի լվացման համար ազատագրվում նախատեսվել այդքան էլ նպատակահարմար չէ, քանի որ նման հանցագործությունների դեպքում առավել արդյունավետ կարող են լինել գույքային սանկցիաները:

Կարող են խնդիրներ առաջանալ փողերի լվացման հանցակազմը այլ հանցակազմերից տարանջատելիս: Օրինակ՝ փողերի լվացման հանցակազմին շատ նման է **հանցավոր ճանապարհով ստացված գույք ձեռք բերելը, իրացնելը կամ իրացմանն աջակցելը**, ինչը նախատեսված է ՀՀ քրեական օրենսգրքի 295-րդ հոդվածով: Մեր կարծիքով այս երկու հանցակազմերը իրարից տարբերվում են սուբյեկտիվ կողմի պարտադիր հատկանիշ հանդիսացող նպատակի առկայությամբ: Առաջինի դեպքում հանցավորը պետք է նպատակ ունենա թաքցնել կամ խեղաթյուրել գույքի հանցավոր ծագումը կամ օժանդակել որևէ անձի, որպեսզի նա խուսափի պատասխանատվությունից, իսկ մյուս հանցակազմը նման նպատակ չի հետապնդում: Երկրորդ հանցակազմի դեպքում օրենսդիրը ամրագրել է, որ հանցավոր գույք ձեռք բերելը կամ իրացնելը չպետք է նախապես խոստացված լինի: Հանցավոր ճանապարհով ձեռք բերված եկամուտների օրինականացման դեպքում, եթե անձը նախապես խոստացել է հետագայում ձեռք բերել կամ իրացնել գույքը՝ նպատակ ունենալով թաքցնել գույքի հանցավոր ծագումը, անձը պետք է ենթարկվի քրեական պատասխանատվության փողերի լվացման համար և նախորդող հանցագործության օժանդակության համար: Այս երկու հանցակազմերը շատ նման են իրար և պրակտիկայում կարող են հանգեցնել արարքի որակման սխալների: Սակայն օրենսդիրը որոշակի չափով կարգավորել է այս խնդիրը՝ սահմանելով, որ արարքը 295-րդ հոդվածով որակելու համար պետք է անձի արարքներում բացակայի 296-րդ հոդվածով նախատեսված հանցակազմի հատկանիշները:

Քրեական օրենսգրքի 474-րդ հոդվածը պատասխանատվություն է նախատեսում հանցագործության կամ հանցանք կատարած անձի բացահայտմանը, հանցանք կատարած անձին քրեական պատասխանատվության կամ պատժի ենթարկելուն, պատժի կամ դրա չկրած մասի, անվտանգության կամ դատտիարակչական բնույթի հարկադրանքի միջոցի իրականացմանը խոչընդոտելու նպատակով՝ հանցագործությունը կամ հանցանք կատարած անձին առանց նախնական խոստման պարտակելու կամ հանցանք կատարած անձին այլ կերպ աջակցելու համար: Փողերի լվացումը հարկ է սահմանազատել նաև հանցագործությունների պարտակումից: Նախ պարտակումը արդարադատության շահերի դեմ ուղղված հանցագործություն է՝ ի տարբերություն փողերի լվացման: Պարտակումը կամ հանցավորին աջակցելը պետք է լինի նախապես չխոստացված: Փողերի լվացման պարտակումը կամ հանցավորին աջակցելը կարող է իրականացվել ինչպես դրանք թաքցնելով, ոչնչացնելով, արտաքին տեսքը փոխելով, այնպես էլ դրանք վաճառելով կամ այլ եղանակներով օտարելով, ինչպես նաև օգ-

տագործելով: Պարտականքը փողերի լվացումից տարբերվում է նպատակով, այն է՝ հանցագործության կամ հանցանք կատարած անձի բացահայտմանը, հանցանք կատարած անձին քրեական պատասխանատվության կամ պատժի ենթարկելուն, պատժի կամ դրա չկրած մասի, անվտանգության կամ դատտիարակչական բնույթի հարկադրանքի միջոցի իրականացմանը խոչընդոտելու նպատակով, մինչդեռ փողերի լվացման դեպքում նպատակը գույքի հանցավոր ծագումը թաքցնելը կամ խեղաթյուրելն է, դրանց օրինական տեսք տալը:

Եզրակացություն

Սույն աշխատանքում ուսումնասիրելով փողերի լվացման հանցակազմը և դրա հատկանիշները՝ կարող ենք համառոտ ներկայացնել հետևյալ եզրակացություններն ու առաջարկությունները.

Քրեական օրենսգրքի 296-րդ հոդվածով տրված է միայն խոշոր և առանձնապես խոշոր չափերի հասկացությունը: Մեր կարծիքով, օրենսդիրը պետք է նախատեսի հանցավոր ճանապարհով ձեռք բերված եկամուտների օրինականացման համար նվազագույն չափ, քանի որ դժվարություններ կարող են առաջանալ արարքների համակցության դեպքում:

Փողերի լվացման համար միայն ազատագրելում նախատեսելով՝ չենք կարող հասնել սոցիալական արդարության վերականգնմանը և պատժի մյուս նպատակների կատարմանը: Ուստի առաջարկվում է փողերի լվացման համար որպես հիմնական պատիժ նախատեսել նաև տուգանքը, որը փողերի լվացման դեմ պայքարի գործում առավել նպատակահարմար և արդյունավետ պատժատեսակ է:

Փողերի լվացմանը նախորդող պետք է համարել ոչ միայն հանցագործությունները, այլև ցանկացած ապօրինի գործունեություն, որի արդյունքում գույք, եկամուտ կամ այլ տեսակի օգուտ է ձևավորվում, քանի որ պետության տնտեսական համակարգը կարող է վնասվել ոչ միայն հանցագործության արդյունքում ձեռք բերված գույքի օրինականացման արդյունքում, այլև, օրինակ, վարչական իրավախախտման արդյունքում ձեռք բերված գույքի օրինականացման արդյունքում: Առաջարկում ենք քրեական օրենսգրքի մեջ «քրեական օրենսգրքով նախատեսված ցանկացած հանցագործության արդյունքում ձեռք բերված գույք» ձևակերպումը փոխարինել «ապօրինի գործունեության արդյունքում ձեռք բերված գույք» ձևակերպմամբ:

Փողերի լվացման հանցակազմի պարտադիր հատկանիշ է նպատակը, որն հանցավոր ճանապարհով ձեռք բերված գույքի հանցավոր ծագումը թաքցնելը կամ խեղաթյուրելն է, կամ որևէ անձի օժանդակելը, որպեսզի խուսափի իր կողմից կատարված արարքի համար քրեական պատասխանատվությունից: Գործնականում հնարավոր տարրնկալումներից խուսափելու նպատակով, մեր կարծիքով, անհրաժեշտ է քննարկվող հանցակազմը շարադրել հետևյալ խմբագրությամբ. «Հանցավոր ճանապարհով ստացված գույքի փոխարկումը

(կոնվերտացումը) կամ փոխանցումը (եթե հայտնի է, որ այդ գույքն ստացվել է հանցավոր գործունեության արդյունքում), կամ գույքի իրական բնույթը, ծագման աղբյուրը, գտնվելու վայրը, տնօրինման եղանակը, տեղաշարժը, տեղաբաշխումը, իրավունքները կամ պատկանելությունը թաքցնելը կամ խեղաթյուրելը (եթե հայտնի է, որ այդ գույքն ստացվել է հանցավոր գործունեության արդյունքում) կամ գույք ձեռք բերելը կամ տիրապետելը կամ պահելը կամ օգտագործելը կամ տնօրինելը (եթե այդ գույքի ստացման պահին հայտնի էր, որ այն ստացվել է հանցավոր գործունեության արդյունքում), եթե անձը նպատակ է ունեցել թաքցնել կամ խեղաթյուրել այդ գույքի հանցավոր ծագումը կամ իր վերոնշյալ արարքներով օժանդակել որևէ անձի, որպեսզի նա խուսափի իր կատարած հանցանքի համար պատասխանատվությունից»:

Գրականության ցանկ (reference list, список литературы)

1. ՀՀ քրեական օրենսգիրք
Criminal Code of the Republic of Armenia
2. Кузнецова Н. Ф. Преступление и преступность. М., 1969
Kuznetsova N. F. Crime and Criminality. Moscow, 1969.
3. Никифоров Б. С., Объект преступления по советскому уголовному праву. – М.: 1960
Nikiforov B. S., The Object of Crime under Soviet Criminal Law. Moscow, 1960.
4. Куринов Б. А., Научные основы квалификации преступлений. М.: 1976
Kurinov B. A., Scientific Foundations of Crime Qualification. Moscow, 1976.
5. Кудрявцев В. Н., Теоретические основы квалификации преступлений. М., 1963
Kudryavtsev V. N., Theoretical Foundations of Crime Qualification. Moscow, 1963.
6. Волженкин Б. В., Преступления в сфере экономической деятельности. СПб.: 2002
Volzhenkin B. V., Crimes in the Sphere of Economic Activity. Saint Petersburg, 2002.
7. Արակelyան Ս., Գաբուzyան Ա., Խաչիկյան Հ., Դազիհյան Գ., Մաղաքյան Ն., Մարգարյան Ա., Սիմոնյան Տ., Քոչարյան Վ., ՀՀ քրեական իրավունք (հատուկ մաս), Երևան, 2012
Arakelyan S., Gabuzyan A., Khachikyan H., Ghazinyan G., Makhakyan N., Margaryan A., Simonyan T., Kocharyan V. Criminal Law of the Republic of Armenia (Special Part). Yerevan, 2012.
8. Բառարանային աղբյուր՝ <https://dic.academic.ru/dic.nsf/ushakov/838558>
9. (Dictionary source: Ushakov Explanatory Dictionary, available at the given URL).
10. ՀՀ ԿԲ պաշտոնական կայք՝
<https://www.cba.am/am/SitePages/fmctypologies.aspx>
(դիտված՝ 15.03.2021) (Official website of the Central Bank of Armenia, accessed on 15 March 2021).
11. Indirect Method of Proof: Providing Evidence in Stand-alone Money Laundering Investigations. – 15 April 2019 (same in English).
12. Վճռաբեկ դատարանի որոշում՝ Արսեն Սարգսյանի գործով, 24.02.2011, թիվ ԵԴ-ԿԴ/0090/01/09 (Decision of the Court of Cassation of RA in the case of Arsen Sargsyan, 24 Feb 2011, No. EKD/0090/01/09).
13. Վճռաբեկ դատարանի որոշում՝ Հովհաննես Էդիկի Գևորգյանի և Հրաչյա Օնիկի Չանախչյանի գործով, 07.11.2019, թիվ ԵԿԴ/0161/01/15 (Decision of the Court of Cassation of RA in the case of Hovhannes Edik Gevorgyan and Hrachya Onik Chanakhchyan, 7 Nov 2019, No. EKD/0161/01/15).
14. Վճռաբեկ դատարանի որոշում՝ Ա. Սուրիաայանի գործով, 14.04.2021, թիվ ԵԿԴ/0054/01/15 (Decision of the Court of Cassation of RA in the case of A. Sukiasyan, 14 Apr 2021, No. EED/0054/01/15).
15. Лясколо А., Уголовно-правовая оценка субъективных признаков легализации (отмывания) денежных средств и иного имущества, приобретенных преступным путем // Уголовное право. – 2014 (Lyaskalo A. Criminal Law Assessment of Subjective Elements of Legalization (Money Laundering) of Illegally Obtained Funds and Other Property. Criminal Law Journal, 2014).
16. Уголовное право: Общая часть / Под ред. П.И. Ветрова, Ю.И. Ляпунова. – М.: 2001 (Criminal Law: General Part / Edited by P.I. Vetrov, Yu.I. Lyapunov. Moscow, 2001).
17. Лопашенко Н. А., Преступления в сфере экономической деятельности: теоретический и прикладной анализ. – М.: Юрлитинформ, 2015 (Lopashenko N.A.

Crimes in the Sphere of Economic Activity: Theoretical and Applied Analysis. Moscow: Yurlitinform, 2015).

18. Тосунян Г. А., Викулин А. Ю., Противодействие легализации (отмыванию) денежных средств в финансово-кредитной системе: опыт, проблемы, перспективы. – М.: Дело, 2007 (Tosunyan G. A., Vikulin A. Yu. Counteraction to Legalization (Money Laundering) of Funds in the Financial-Credit System: Experience, Problems, Prospects. Moscow: Delo, 2007).
19. Лазарев А. М. Субъект преступления. – М.: 1981 (Lazarev A.M. Subject of Crime. Moscow, 1981).
20. ՄԻԵԴ-ի որոշում, Zschüschen v. Belgium, 02.05.2017, գաղափար № 23572/07 (ECtHR Judgment in the case of Zschüschen v. Belgium, 2 May 2017, Application No. 23572/07).
21. ՄԻԵԴ-ի որոշում, Grayson and Barnham v. United Kingdom, 23.09.2008, գաղափարներ № 19955/05 և 15085/06 (ECtHR Judgment in the case of Grayson and Barnham v. United Kingdom, 23 September 2008, Applications Nos. 19955/05 and 15085/06).

Gurgen Gurgyan

*Deputy Prosecutor of the Kentron and Nork-Marash administrative districts
of Yerevan City*

THE MAIN ISSUES OF CRIMINAL LIABILITY FOR MONEY LAUNDERING¹

Abstract

This scientific article is devoted to the theoretical and practical analysis of the issues of criminal liability for money laundering. The purpose of the research is to identify the key issues of the criminal-legal characterization of this crime and to highlight the difficulties arising in law enforcement practice.

The work examines in detail the structural elements of the crime of money laundering, paying special attention to the interpretation of the objective and subjective sides. The legal significance of the predicate crime and the issue of the need to prove it become the subject of discussion, considering both theoretical approaches and the peculiarities of practical application.

Special attention is paid to the substantiation of the subjective side, in particular, the issue of proving the person's awareness of the illegal origin, which is one of the most complex and controversial elements of the qualification of this crime. The difficulties that arise during the separation of money laundering from related crimes, as well as the inconsistencies arising from different interpretations of legal norms, are also analyzed.

In summary, the conclusions are drawn that the effective application of criminal liability for money laundering is conditioned by a clear and unified interpretation of the elements of the crime, as well as the consistency of law enforcement practice. The resolution of existing problems is of great importance in terms of the correct qualification and legal assessment of this crime.

Keywords: money laundering; predicate crime; property; income; other benefit; purpose.

¹ The article was presented on 20.04.2026 and was reviewed on 20.05.2026.